

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної роботи

доцент _____ Ігор ГЕРУШ
« 31 » _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

(курс за вибором)

підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальності	221 «Стоматологія»
Освітній рівень	«Магістр»
Курс навчання	I, II, III
Факультети	Стоматологічний
Кафедра соціальної медицини та організації охорони здоров'я	

Чернівці 2022 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

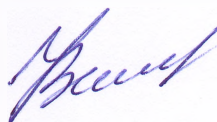
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Програма вивчення навчальної дисципліни «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» складена відповідно до проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорони здоров'я» спеціальності 221 «Стоматологія», обговореного на XII Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти» (12-13 травня 2016 року, м. Тернопіль) та примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальностями 221 «Стоматологія»

Укладач д.і.н., проф. Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

Схвалено на засіданні кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я
протокол № 1 від 22 серпня 2022р.

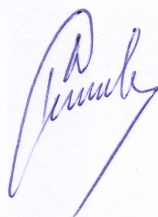
Завідувач кафедри
соціальної медицини та ООЗ,
к.мед.н., доц.

Ігор НАВЧУК

Затверджено на засіданні предметної методичної комісії з дисциплін гігієнічного профілю
протокол № 1 від 30 серпня 2022р.

Голова предметно-методичної
комісії, проф.

Святослав ДЕЙНЕКА

© Марія МАНДРИК-МЕЛЬНИЧУК

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Академічна доброчесність» складена відповідно до проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина», обговореного на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти» (12-13 травня 2016 року, м. Тернопіль) та примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальністю 222 «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини» кваліфікації професійної «Лікар», затвердженого МОЗ України 26.07.2016.

Укладач д.і.н, доцент, проф. кафедри М.В. Мандрик-Мельничук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної медицини та ООЗ від
“ ____ ” _____ 20__ року протокол № ____

Завідувач кафедри соціальної
медицини та ООЗ, к.мед.н., доц.

І. В. Навчук

Робочу програму схвалено на засіданні предметної методичної комісії з дисциплін
гігієнічного профілю від “ ____ ” _____ 20__ року протокол № ____

Голова предметно-методичної
комісії, проф.

С.Є. Дейнека

ВСТУП

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Навчальна дисципліна «Академічна доброчесність» є одним із невід’ємних компонентів етичного регулювання навчального процесу та наукової діяльності в Україні та світі, підняття престижу українських ВНЗ та їхніх випускників з метою визнання їхніх досягнень в Україні та за кордоном. Йдеться про сукупність етичних принципів та окреслених міжнародним, українським законодавством правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою досягнення належного рівня довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Зміст дисципліни забезпечує неухильне дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками, тобто обов’язкове посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей, проєктів; дотримання норм законодавства, які регулюють авторське право; надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти. Дисципліна закладає студентам фундамент для подальшого засвоєння ними знань з профільних теоретичних і клінічних професійно-практичних дисциплін, що вивчаються відповідно до навчального плану, що передбачають викладання дисципліни з формуванням умінь застосовувати знання з «Академічної доброчесності» в процесі подальшого навчання, а також у професійній діяльності.

Основними завданнями вивчення «Академічної доброчесності» є ознайомлення студентів з новітніми розробками в Україні та світі в галузі етичного регулювання освітньої та наукової діяльності, принципами міжнародного права медико-біологічної діяльності як майбутнього фахівця. Очікуваним кінцевим результатом, отримуваним здобувачем вищої освіти внаслідок засвоєння ним навчальної дисципліни «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

є засвоєння основних принципів академічної доброчесності, правила їх дотримання; засвоєння основних засади інтелектуальної власності, суть плагіату та технік, які використовуються у світі з метою протидії зловживанням у сфері наукового пізнання.

- диференціювати та аналізувати принципи академічної доброчесності;
- ідентифікувати формування академічної культури;
- диференціювати та аналізувати принципи дотримання прав інтелектуальної власності;
- ідентифікувати плагіат;
- сформувати практичні навички до написання наукових текстів.

- самостійно виконувати навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
 - викладати свої погляди;
 - посилались на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
 - дотримуватись норм законодавства про авторське право;
- опанування теоретичною та практичною спадщиною, яка відображає людський досвід та знання у лікуванні тих чи інших захворювань;
 - вивчення важливих наукових відкриттів, винаходів, технологій, праць визначних мислителів, медиків, які вплинули на розвиток медицини;
 - формування уявлення про лікарську професію, її значення, морально-етичні засади діяльності лікаря, чинники, які накладали свій відбиток на становленні цієї професії від найдавніших часів і до сьогодення;
 - опанування знаннями, які стосуються захворювань, їхньої характеристики, симптомів, проявів, усього спектру засобів і методів лікуванням у різні періоди становлення людських цивілізацій, шляхів збереження і зміцнення здоров'я, уявлень про гігієну та її визначальну роль у попередженні захворювань.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія накопичення знань про будову тіла людини, фізіологію, типи захворювань, їхню характеристику, симптоми, прояви, увесь спектр засобів і методів лікуванням людини у різні періоди становлення цивілізації – від найдавніших часів до сучасності, шляхів збереження і зміцнення здоров'я, уявлень про гігієну та її визначальну роль у попередженні захворювань.

Міждисциплінарні зв'язки. «Історія медицини» як навчальна дисципліна:

- ґрунтується на вивченні студентами навчальних дисциплін: історії медицини, філософії, медичної етики, історії культури;
- закладає основи вивчення та дотримання принципів академічної доброчесності;
- забезпечує вивчення становлення морально-етичних засад медичної професії;
- сприяє формуванню уявлення про історію лікувальних закладів та санітарно-гігієнічних споруд з урахуванням специфіки історичного періоду;

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1 *Метою вивчення* навчальної дисципліни «Історія медицини» є підготовка фахівців медичної галузі, які б володіли достатнім обсягом знань і навичок про різні періоди становлення людського досвіду лікування, методи діагностики тих чи інших захворювань; про історію відкриттів, винаходів, технологій, методик, які вплинули на становлення сучасної медицини; про роль наукових напрацювань вчених у становленні різних галузей і напрямків сучасної медицини; про еволюцію професії лікаря, її морально-етичної регламентації.

1.2 Основними завданнями навчальної дисципліни «Історія медицини» є:

- 1) засвоєння змісту, значення і роль історії медицини як навчальної дисципліни та напрямку наукових досліджень у формуванні особистості майбутніх лікарів;
- 2) опанування основних завдань історії медицини та її місця в системі підготовки лікарів;
- 3) опанування періодизацією історії медицини та основними критеріями виділення окремих періодів;

- 4) ознайомлення з основними рисами первісного суспільства та шляхами накопичення людських уявлень про здоров'я, гігієну, хвороби, їх ознаки та способи лікування;
- 5) формування знань про сутність різних первісних релігійних уявлень та їх вплив на розвиток медичних знань та навичок гігієни;
- 6) опанування методикою інтерпретації розвитку медицини в історичній ретроспективі крізь призму наукових відкриттів, постатей видатних дослідників, авторів унікальних методик, розробників новітніх технологій, приладів, препаратів, які кардинальним чином вплинули на подальший розвиток медицини;
- 7) формування уміння характеризувати та інтерпретувати джерела з історії медицини первісного суспільства.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Відповідно до вимог Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

- **Інтегральна**

Здатність вирішувати типові і складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

- **Загальні:**

- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.
- Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- **Спеціальні (фахові, предметні):**

- 1) розуміння змісту, значення і ролі історії медицини як навчальної дисципліни та напрямку наукових досліджень у формуванні особистості майбутніх лікарів;
- 2) знання основних завдань історії медицини та її місця в системі підготовки лікарів;
- 3) розуміння принципів і критеріїв до періодизації історії медицини;
- 4) розуміння основних рис первісного суспільства та шляхів накопичення людських уявлень про здоров'я, гігієну, хвороби, їх ознаки та способи лікування;
- 5) розуміння сутності різних первісних релігійних уявлень та їх впливу на розвиток медичних знань та навичок гігієни;
- 6) уміння інтерпретувати розвиток медицини в історичній ретроспективі крізь призму наукових відкриттів, постатей видатних дослідників, авторів унікальних методик, розробників новітніх технологій, приладів, препаратів, які кардинальним чином вплинули на подальший розвиток медицини;

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей»

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність

1	Розуміння змісту, значення і ролі історії медицини як навчальної дисципліни та напрямку наукових досліджень у формуванні особистості майбутніх лікарів;	Знання чинників та передумов виникнення історії медицини як навчальної дисципліни та наукової галузі.	Уміння синхронно розглядати історичні періоди та специфіку зародження медичних знань, лікувальної практики у різні епохи, цивілізації, країни	Здатність сформулювати правильні висновки, комунікувати в мікрогрупах при підготовці міні-проектів, презентацій	Відповідальність за обґрунтованість висновків, за якісно поданий матеріал, інформацію, уміння презентувати власне дослідження
2	Розуміння основних завдань історії медицини та її місця в системі підготовки лікарів в Україні та світі	Знання сутності історії медицини як навчальної дисципліни, покликання формувати світогляд майбутніх лікарів	Володіти умінням чітко виділяти основні етапи зародження та еволюції лікарської професії в Україні та світі, специфіку медичної освіти: український та зарубіжний досвід	Здатність усвідомити важливість професії лікаря, всі можливі ризики, етичні вимоги до його діяльності,	Відповідальність за правильне тлумачення окремих положень етичних кодексів, звичаєвого права, давніх кодексів і законів, які регулювали діяльність лікаря у різні часи
3	Розуміння принципів і критеріїв до періодизації історії медицини	Знання методів історичного порівняння, синхронності, аналізу, описовості, які дозволяють зрозуміти підходи до періодизації історії медицини	Володіти знаннями про п'ять основних епох-періодів, які виділені відповідно до історичного принципу; критеріями взято кардинальні зміни, які відбувалися в розвитку суспільства, і які позначалися на становищі медицини	Здатність охарактеризувати кожну з історичних епох, визначати специфічні риси кожної з них	Відповідальність за правильно зроблені висновки, розуміння і тлумачення принципів, які дозволяють відрізнити епохи і цивілізації, підходи, за якими історія медицини накладається на цю періодизацію
4	Розуміння основних рис первісного суспільства та шляхів накопичення людських уявлень про здоров'я, гігієну, хвороби, їх ознаки та способи лікування;	Знання про первісний досвід людства у розумінні власного тіла, його будови, захворювань, у лікуванні хвороб	Володіти знаннями про первісну еру як період зародження людського життя, розвитку мислення, формування побуту, а отже й появи первісного досвіду лікування хвороб	Здатність розуміти, що первісне суспільство стало першою сходинкою в формуванні уявлень про будову людського тіла, захворювання; розуміти вплив давніх релігійних уявлень на лікувальну	Відповідальність за об'єктивне тлумачення історичних процесів, найбільш віддалених від сучасності, які найважче обґрунтувати, довести за допомогою

				практику, розуміння причин хвороб, смертності	джерел
5.	Розуміння сутності різних первісних релігійних уявлень та їх впливу на розвиток медичних знань та навичок гігієни;	Знання сутності прадавніх релігій, які впливали на становлення перших знань про анатомію і фізіологію людини, діагностику і лікування захворювань	Володіти знаннями про анімізм, фетишизм, тотемізм, зооморфічні уявлення первісних уявлень, ритуали, шаманство	Здатність розуміти роль до релігійних уявлень у появі первісного лікувального досвіду	Відповідальність за правильне опрацювання інформації, пошук додаткових джерел з історії релігії, культури первісного суспільства
6	Уміння інтерпретувати розвиток медицини в історичній ретроспективі кризь призму наукових відкриттів, постаті видатних дослідників, авторів унікальних методик, розробників новітніх технологій, приладів, препаратів, які кардинальним чином вплинули на подальший розвиток медицини;	Знання соціально-економічних, суспільно-політичних детермінант, які впливали на появу відкриттів, винаходів, нових методик лікування	Вміти визначати джерела знаходження потрібної інформації; уміння працювати з манускриптами, рукописами, енциклопедичними і довідковими виданнями, уміння здійснювати правильний виклад отриманої інформації у формі есе, доповідей, презентацій.	Здатність розуміти сучасні досягнення в медицині та її галузях як результат еволюції людської цивілізації, мислення, експериментів, наукових пошуків; тлумачити історію медицини кризь призму діяльності видатних мислителів, експериментаторів, винахідників, лікарів-практиків, науковців	Відповідальність за використання методу історичної інтерпретації в тлумаченні становлення медицини, ролі видатних постатей

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

- отримання знань, навичок та набуття компетентностей з розуміння історії медицини як сукупності людського досвіду та знань з анатомії, фізіології, гігієни, фармації, патологічної анатомії, стоматології, гінекології, які накопичувалися впродовж тисячоліть, еволюціонували у сучасні галузі медицини; тлумачення категорії «здоров'я» у різні періоди існування давніх цивілізацій, у період середньовіччя, нового та новітнього часів; розробки і впровадження профілактичних заходів, спрямованих на збереження, зміцнення здоров'я та соціального благополуччя населення;
- отримання знань, навичок та набуття компетентностей з оцінки діяльності системи охорони здоров'я, закладів, підрозділів чи фахівців охорони здоров'я; виявлення та усунення негативних чинників впливу на їх роботу, а також розробки заходів з удосконалення організації та поліпшення діяльності фахівців та закладів охорони здоров'я.

Результати навчання для дисципліни.

- аналізувати зміст, значення і роль історії медицини як навчальної дисципліни та напрямку наукових досліджень у формуванні особистості майбутніх лікарів;
- визначати основні завдання історії медицини та її місце в системі підготовки лікарів;
- знати періодизацію історії медицини та основні критерії виділення окремих періодів;
- визначати основні риси первісного суспільства та шляхи накопичення людських уявлень про здоров'я, гігієну, хвороби, їх ознаки та способи лікування;
- аналізувати сутність різних первісних релігійних уявлень та їх вплив на розвиток медичних знань та навичок гігієни;
- уміти інтерпретувати розвиток медицини в історичній ретроспективі крізь призму наукових відкриттів, постаті видатних дослідників, авторів унікальних методик, розробників новітніх технологій, приладів, препаратів, які кардинальним чином вплинули на подальший розвиток медицини;
- характеризувати та інтерпретувати джерела з історії медицини первісного суспільства;
- визначити особливості природничо-наукових і медичних знань.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС.

Дисципліна складається з 1 модуля, вивчається на 1-му, 2-му та 3-му курсах, кінцеві цілі її вивчення однакові, тому складено єдину наскрізну програму.

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них			СРС	Рік навчання
	годин/ кредитів ЄКТС	аудиторних			
		лекцій	семінарських занять		
Модуль 1. Історія медицини	90 / 3	10	10	70	1-й, 2-й
Всього	90 / 3	10	10	70	

МОДУЛЬ 1. Історія медицини.

Тема 1. Вступ до історії медицини. Історія медицини як навчальна дисципліна і галузь науки. Зародження лікувального досвіду у первісному суспільстві.

Історія медицини як наука та предмет викладання. Періодизація і хронологія. Історіографія. Особливості історико-медичних досліджень і їх значення в підготовці майбутнього лікаря. Основні галузі історико-медичних досліджень. Джерела вивчення історії медицини. Зародження медицини в людському суспільстві. Джерела. Палеопатологія (палеоостеологія), палеосерологія, палеоботаніка, палеогенетика, палеомікробіологія (палеовірусологія), палеоепідеміологія, палеозоологія, палеопсихологія, археологія, біоархеологія, етнографія та палеоантропологія, палеодемографія, геологія, палеоонтологія, писемні свідчення істориків. Проблема реконструкції первісної історії. Етноархеологія і біоархеологія. The Ancient Biomolecules Centre (ABC) Оксфордського університету. Становлення первісного суспільства та первісного лікування. Основні етапи антропосоціогенезу. Сучасні уявлення про походження людини. Розвиток абстрактного мислення і мови. Зародження проторелігійних уявлень. Захворювання давніх людей. Раціональні способи колективного лікування (лікарські засоби рослинного, тваринного та мінерального походження, допомога при пологах та травмах, зупинка кровотечі, кровопускання, трепанація черепа). Розвиток гігієнічних навичок. Наслідки неолітичної революції.

Поєднання колективного лікування і знахарства. Давнє населення України. Ритуальний канібалізм. Трипільська культура. Цілительні практики в період занепаду первісного суспільства (з X–V тис. до н.е.). Поява професійних служителів культу зцілювання.

Тема 2. Медицина Стародавнього Світу. Становлення медицини в період Античності. Виникнення перших санітарно-гігієнічних споруд та лікувальних закладів. Вплив релігії на лікувальну практику.

Поняття «цивілізація» та її ознаки. Медицина в країнах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавілонія, Ассирія). Історичні джерела про лікування. Винайдення клинопису. Школи-академії. Перша «фармакопея» з Ніппуру (2200–2100 рр. до н.е.). Давньошумерські лікарі (*Лулу*). Винаходи Вавілонії та Ассирії. Міфологічні уявлення і медична діяльність. Два напрямки в лікуванні. Закони Хамурапі про лікарську етику. Санітарно-технічні споруди. Медичні знання в Стародавньому Єгипті (III–I тис. до н.е). Періодизація і хронологія історії і лікування Стародавнього Єгипту. Основні давньоєгипетські медичні тексти, папіруси. Гігієнічні навички. Храмова медицина. Розвиток магічних практик. Уявлення про будову людського тіла. Розвиток медичної освіти (Мемфіс, Фіви, Геліополь).

Розвиток медичних знань в Стародавній Індії. Періодизація і хронологія історії і лікування давньої Індії. Джерела. Медицина в харапський, ведичний і класичний періоди. Гігієнічні традиції. «Закони Ману». Медична освіта. Центри медичної освіти: Таксіла і Касі. Лікарська етика.

Давньокитайська медицина. Філософські школи Стародавнього Китаю та їхні вчення. Теорія давньокитайської медицини. Уявлення про будову людського тіла. Діагностика. Вчення про пульс. Акупунктура. Лікарські засоби давньокитайської медицини. Профілактичний напрямок в давньокитайській медицині. «Ігри п'яти тварин», дихальна гімнастика, масаж. Варіоляція.

Медицина в Стародавній Греції . Періодизація. Джерела. Особливості розвитку науки в Стародавній Греції. Зв'язок античної науки, медицини і філософії. Вчення про чотири соки організму Евріфона. Гуморальна теорія Платона. Гуморальна теорія Гіпократів-Галена. Традиційне лікування. Культ Асклепія. Храмова і емпірична медицина. Астрологія і магічна медицина. Медичні школи: родоська, кіренська, кротонська, сицилійська, кнідська, коська. Гіппократ, його життя і діяльність. «Гіппократівський збірник», його структура і зміст.

Лікарська етика давньогрецьких лікарів. Наукова школа Аристотеля. Олександрійська наукова школа. Мусейон. Олександрійська бібліотека.

Медицина в Стародавньому Римі. Періодизація, хронологія, джерела. Санітарно-технічні споруди. Санітарна справа. Медичні енциклопедії. Організація медичної справи. Народна медицина. Розвиток релігійно-магічної домашньої медицини. Воєнна медицина. Валетудинарії. Розвиток медичної справи в містах. Діяльність архіатрів. Медичні школи. Вчення Корнелія Цельса. Гален і галенізм в історії медицини. Становлення християнства, його вплив на розвиток медичної діяльності. Ксенодохії та лікарні.

Тема 3. Медицина Середньовіччя та в епоху Відродження.

Медицина у Візантійській імперії. Особливості візантійської культури і медицини. Джерела. Християнство і його роль в розвитку науки й медичної справи в імперії. Монастирські і світські лікарні. Орибазій і пізньоантичний енциклопедизм. Павло Егінський. Антоній Великий. Василій Великий. Діяльність притулків для сиріт, вдів, престарілих та калік. Лікарська етика.

Медицина народів середньовічного Сходу. Медичні школи, аптеки, лікарні. Іслам і розвиток гігієнічних традицій. Питання особистої гігієни і профілактики захворювань в „Корані”. Медичні трактати арабських мислителів. Хімія, алхімія і медицина. Арабська культура і мавританська Іспанія.

Медицина в Західній Європі в періоди раннього та розвинутого середньовіччя. Ранньосередньовічні енциклопедії. Хроніки. Санітарний стан міст у XIII–XIV ст. Лепрозорії.

Епідемії чуми, віспи, висипного тифу, брюшного тифу, малярії, грипу, туберкульозу. «Чорна смерть». Карантини. Культ святих-цілителів. Медико-теологічні трактати. Притулки при церквах і монастирях. Монастирські лікарні. Релігійні братства та Ордени. Заснування світських лікарень в XI ст. Правове регулювання діяльності лікарів. Медична освіта. Школи: генеральні, універсальні, комунальні та звичайні. Сім вільних мистецтв. Салернська медична школа. Тротула де Руджiero, Бартоломео Салернський, Фругардо Салернський. Заснування університетів. Секуляризація і професіоналізація медичної справи. Церковний собор в Парижі. Заборона практикувати хірургію. Інквізиція (XIII ст.). Схоластика і медицина. Профілактичний напрямок в середньовічній медицині.

Феномен «Українського Середньовіччя». Медицина Київської Русі. Джерела з історії і медицини Київської Русі. Давньоруська медична навчальна література. Народна медицина до і після прийняття християнства. Народні цілителі. Давньоруські травники. Монастирська медицина. Феодосій Печерський, Антоній Печерський (983–1073 pp.), Алімпій, Агапіт, Пимен Посник, Даміан Цілитель, диякон Маркел. Світська медицина. Медична етика. Санітарна справа. Епідемії. Військова медицина.

Медицина в країнах південно-Східної Азії. Розвиток традиційного лікування у середньовічному Китаї. Перші державні школи традиційної медицини та університет. Тибетська медицина.

Медицина епохи Відродження. Ренесансний гуманізм і антропоцентризм. Медична література в епоху Відродження. Популярні посібники з медицини і анатомії. Становлення анатомії як науки. Мистецькі студії та медицина. Падуанський університет в XVI ст. Андреас Везалій. Реальдо Коломбо, Габріель Фаллопій, Бартоломій Євстахій. Становлення фізіології як науки. Ятрофізика, ястромеханіка. Становлення ембріології. Зародження клінічної медицини. Ятрохімія. Медична система Парацельса. Розвиток хірургії. Особливості розвитку епідемій в період пізнього Середньовіччя. Лікарська етика в епоху Відродження. «Інвенктива проти лікаря» Ф. Петрарки. Листи Е.Роттердамського. Етичні питання в *Religio Medici* Томаса Брауна.

Україна і проблема Північного Відродження. Перекладацький рух. Утвердження ренесансно-реформаційних ідей в Україні. Медична освіта. Болонський, Падуанський, Краківський університети і українська культура. Юрій Дрогобич. Костянтин Острозький і «Острозькі Афіни». Герасим Смотрицький. Замойська академія. Виникнення братств. Братські школи. Громадська медицина. Монастирські і братські шпиталі. Реміснична (цехова) медицина. Боротьба з епідеміями. Гігієна. Санітарний стан міст. Військова медицина в Запорізькій Січі. Фармація. Василь Русин. Перша публічна аптека у Львові.

Медицина народів Американського континенту до і після конквісти. *Культура майя* (з I тисячоліття до н.е.). Винайдення писемності. Писемні джерела. Розвиток математики, астрономії, архітектури, філософії, медицини. Палеоантропологічні знахідки. Раціональне лікарське лікування. Релігійні уявлення і лікування. Традиційні обряди, що пов'язані з лікуванням. Гігієнічні традиції. *Держава ацтеків.* Фармація. Допомога при пологах. Гігієнічні традиції. Зародження державної організації медичної справи. *Імперія інків.* Емпіричні і релігійно-містичні основи в медицині. Бальзамування померлих. Високий розвиок оперативного лікування. Трепанация черепа. Організація медичної справи.

Тема 4. Медицина Нового часу. Зародження медико-біологічних напрямків.

Періодизація та хронологія. Формування нового типу знання, пов'язаного з технікою й промисловими потребами. Основні ідеї Просвітництва. Розвиток наукових знань і освіти. Просвітницькі ідеї в Україні. Великі природничо-наукові відкриття кінця XVIII ст. та першої половини XIX ст. і їх вплив на формування медичних теорій. Медицина і нові політичні технології. Ідея державної охорони здоров'я. Й.П. Франк, І. Л. Данилевський, Р. Вірхов. Гігієна і громадське здоров'я. Становлення професійної патології. Розвиток суспільної гігієни. Становлення експериментальної гігієни. Земська медицина. Лікарська етика та деонтологія. Становлення медичного законодавства. Передові медико-освітні центри Західної Європи: Лейденський, Единбурзький та Віденський, Геттінгенський університети. Утвердження клінічного методу викладання. Києво-Могилянська академія. Становлення

вищої медичної освіти в Росії у XVIII ст. Вклад українських лікарів в проведення реформи вищої медичної освіти в Російській державі кінця XVIII ст. Розвиток аптечної справи. Приватні і державні аптеки. Перші хіміко-фармацевтичні лабораторії для виробництва медикаментів. *Розвиток нормальної та патологічної анатомії*. Анатомічний театр в Університеті св. Володимира. Київська анатомічна школа. Диференціація анатомії (анатомія людини, гістологія, ембріологія, антропологія). Становлення ембріології. Загальна патологія (патологічна анатомія і патологічна фізіологія). Створення кафедр патологічної анатомії в українських університетах. Перший підручник з патологічної фізіології. Українська школа патфізіології. Експериментальний напрямок в патологічній фізіології. *Гістологія. Оптичні винаходи*. М. Мальпігі, А. де Левенгук, М.Ф. Біша. Т. Шванн, Я. Пуркіне. Мікроскопічна анатомія як новий розділ анатомії. Розвиток *цитології* як окремої науки. *Ембріологія*. Порівняльна і еволюційна ембріологія. О.О. Ковалевський, І.І. Мечніков. Фізіологічний напрямок в ембріології. Розвиток *медичної мікробіології*. Поширення епідемій. Відкриття першої вакцини в історії людства. Едвард Дженнер. Відкриття методу вакцинації. Запровадження віспощеплення. Наукова мікробіологія та імунологія. Розвиток *бактеріології*. Становлення *вірусології*. *Фізіологія та експериментальна медицина*. *Офтальмологія*. *Електрофізіологія*. *Анатомія і патологічна анатомія в Україні*. *Розвиток української мікробіології, терапії, оториноларингології, акушерство і гінекологія, дерматовенерології, психіатрії у новий час*. Розвиток українських *теоретичних наукових шкіл*: гігієністів, гістологів, анатомів, патанатомів, патофізіологів, мікробіологів.

Громадська медицина на західноукраїнських землях до початку Другої світової війни. Охорона здоров'я під час війни. Санітарні наслідки війни для України. Основні напрямки охорони здоров'я в післявоєнний період. Дослідження українських вчених стосовно соціальних закономірностей здоров'я і охорони здоров'я. Розвиток мережі медичних, вищих та середніх навчальних закладів, підготовка медичних кадрів.

Вивчення фізіології окремих систем і функцій організму.

Становлення експериментальної медицини. Перші клініко-фізіологічні лабораторії.

І.П. Павлов – засновник вчення про умовні рефлекси та вищу нервову діяльність.

Запровадження клінічного викладання. Г. Бурхав (1668–1738 рр.). Винайдення термометра. Запровадження термометрії у клінічній практиці (XVIII–XIX ст.). Відкриття перкусії: Л. Ауенбруггер (1722–1809 рр.). Відкриття методу безпосередньої аускультатії. Відкриття стетоскопу. Метод глибокої ковзної пальпації живота. Впровадження методів перкусії та аускультатії в медичну практику. Запровадження ендоскопії, рентгенівського методу; апарат Ріва-Роччі для вимірювання артеріального тиску; електрокардіографу; радіоактивних методів; електроенцефалографії.

Хірургія. Історія відкриття наркозу: ефірного, хлороформного. Експериментальне вивчення дії наркозу на тварин. Широке застосування наркозу під час військових кампаній.

Емпіричні методи боротьби з раневою інфекцією: І.Ф. Зіммельвейс (1847р.); І.В. Буяльський; Н.І. Пирогов. Відкриття методів антисептики і асептики. Створення топографічної (хірургічної) анатомії М.І. Пироговим. Становлення військово-польової хірургії. М.І. Пирогов. Відкриття груп крові. Розвиток черевної хірургії. Пересадка тканин і органів. Розвиток хірургії в українських університетах.

Тема 5. Розвиток новітньої медицини в Україні та світі. Історія створення Буковинського державного медичного університету. Діяльність видатних науковців університету та Північної Буковини

Організаційні принципи радянської системи охорони здоров'я. Лікувально-профілактична допомога. Охорона материнства і дитинства. Організація санітарної служби в країні. Голод в Україні та його соціально-медичні наслідки.

Концепції сучасного природознавства і медицина. Біомедицина. Синтетична теорія еволюції. Хромосомна теорія спадковості. Молекулярна біологія. Молекулярна генетика. Морально-етичні проблеми генної інженерії. Модель взаємодії організму з навколишнім середовищем. Екологія людини і соціальна екологія. Психоаналіз і аналітична психологія. Вчення про стрес, адаптаційний синдром і «хвороби адаптації». Концепція про внутрішні

захисні сили організму (імунологія, алергологія). Здоровий спосіб життя (валеологія, санологія). Концепція науково-доказової медицини. Вплив людини на навколишнє середовище і техносферу. Нові технології функціональної діагностики і лікування захворювань (ендоскопія і ангіокардіографія; УЗД; комп'ютерна томографія, магніторезонансна томографія). Комп'ютерні технології в медицині. Пошуки токсинів і метаболітів. Синтетичні лікарські засоби і антибіотики.

Система охорони здоров'я (державна, страхова, приватна, змішана). Нова концепція охорони здоров'я.

Основні досягнення в терапії, хірургії, педіатрії, стоматології, мікробіології, імунології, епідеміології, гігієні.

Характерні риси розвитку світової медицини у XX столітті. Диференціація і інтеграція наук в XX столітті. Війни і їх значення для розвитку медицини. Військова медицина у XX столітті. Педіатрія. Фармокологія. Нові лікарські засоби і методи діагностики, лікування і профілактики захворювань. Нобелівські премії в галузі медицини, фізіології і суміжних з ними наук.

Основні етапи розвитку медицини і охорони здоров'я в Україні у першій половині XX ст. Створення Жіночих вищих медичних курсів. Організація науково-медичних закладів, бактеріологічних інститутів та наукових видань.

Медична секція Українського Наукового Товариства в Києві. Лікарська комісія Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1898 р.). Створення української амбулаторії «Народна лікарня» (1903 р.). Українське лікарське товариство (1910 р.).

Принципи і методи організації державної системи охорони здоров'я в СРСР. Розвиток медицини, фармації й здобутки системи охорони здоров'я України за радянський період (1917-1991). Роль регіональних навчальних і науково – дослідних медичних закладів в розвитку медицини регіону й України

«Українське відродження». Українська національна ідея і розвиток науки та медицини. Створення 3.05.1918 р. урядом Української Держави Міністерства народного здоров'я та опікування; часопис «Українські медичні вісті»; Всеукраїнський лікарський з'їзд; утворення Всеукраїнської спілки лікарів; заснування медичного факультету українського державного університету. Українізація, її значення для розвитку національної науки та медицини. Початок викладання медичних дисциплін українською мовою. Видання медичних словників. Наукова та видавнича діяльність Інституту наукової мови ВУАН. Розвиток наукових і науково-медичних закладів. Формування українських медичних наукових шкіл.

Створення у Львові Українського (таємного) університету з медичним факультетом (1921–1925 рр.), діяльність М. Панчишина. Організація в Чехо-Словаччині Спілки українських лікарів (1922 р.), заснування часопису «Український медичний вісник» (1923–1925 рр.), видання у Празі низки підручників для України.

Деукраїнізація. Засудження праць з української медичної термінології як шкідницьких і ворожих, заслання в концтабори працівників Інституту наукової мови ВУАН. розпуск Медичної секції. Розстріли українських вчених-медиків у 1937 р.

Основні принципи державної системи охорони здоров'я. Досягнення охорони здоров'я України за роки радянської влади в розвитку медичної мережі, в підготовці медичних кадрів, в боротьбі з інфекційними захворюваннями.

Основні напрямки і здобутки розвитку експериментальної, клінічної, профілактичної медицини і організації охорони здоров'я в Україні у XX-XXI ст. Головні тенденції розвитку основних клінічних дисциплін. Успіхи мікробіологів, епідеміологів, вірусологів, гігієністів. Розвиток кріомедицини, космічної медицини. Удосконалення медичної освіти. Досягнення наукових шкіл П.Костюка, М. Амосова, Л. Малої та ін. Всесвітнє визнання досягнень таких наукових центрів, як Інститут клінічної та експериментальної хірургії, Інститут серцево-судинної хірургії, Одеський інститут очних хвороб і тканинної терапії, Інститут геронтології. Медицина і наслідки Чорнобильської катастрофи. Створення Академії медичних наук (О. Возіанов).

Заснування Всеукраїнського лікарського товариства (Л.Пиріг). Проблеми біоетики та християнської етики в медицині. Перший національний конгрес з біоетики, (вересень, 2001

р.). Конференція «Медицина і українська культура» (1993 р.). Шляхи реформування медицини, нове законодавство: «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992 р.), «Про санітарно-епідеміологічне благополуччя населення України» (1994 р.). Основні шляхи реформування громадської медицини в ринкових умовах. розвиток фармації.

Міжнародний Червоний Хрест. Історія створення та основні напрямки діяльності. Міжнародні програми ВООЗ. Інформаційно-статистична діяльність. Міжнародні гуманітарні рухи. Медична етика і деонтологія в сучасному світі. Біоетика. Криза доктрини «соціальної інженерії» і «соціальної технології».

Антропогенетика і політика. Євгеніка. Євгенічний рух в європейській історії.

Ідеологізація науки і медицини. «Мічурінська генетика» (СРСР, 1929–1964).

Генетика людини, генетична інженерія і екологічна етика. Основні принципи проведення генно-інженерних досліджень.

Технологія секвентування ДНК (група В. Гілберта, і А. Максам в Гарварді, група Ф. Сенджера в Кембриджі). Міжнародний проект «Геном людини» – визначення молекулярної структури людського геному. (1980-ті, керівник проекту Дж. Уотсон, завершення 10 січня 2000 р., червень 2000 р.), діяльність *International Human Genome Sequencing Consortium*, *TIGR (The Institute of Genomic Research)* і *Celera*. Програма «Етичні, юридичні і соціальні наслідки проекту «Геном людини» *ELSI (Ethical, Legal, and Socail Issues)* в рамках Проекту «Геном людини». Міжнародна організація *HUGO (Human Genom Organization)*.

Глобальна біоетика.

Історія медицини краю. Історія становлення та розвитку БДМУ

Історія медицини на теренах Північної Буковини. Розвиток народної медицини на Північній Буковині в період до 1900-1940 рр. Історія розвитку та становлення медичної освіти, розвитку системи охорони здоров'я в період з 1944 року. Історія розвитку та становлення Чернівецького державного медичного інституту, Буковинської державної медичної академії, БДМУ. Основні напрямки в розвитку охорони здоров'я населення та медичної науки в Україні до 2020 року. Наукові школи та відомі вчені-лікарі Північної Буковини.

Модульний контроль: історія медицини.

Перелік питань до модульного контролю № 1

1. Основні досягнення терапії, хірургії, мікробіології, імунології, загальної та соціальної гігієни у ХХ столітті.
2. Сучасні науково-практичні досягнення у медичній галузі України.
3. Історія появи медичної емблеми. Трагування найвідоміших символів медичних емблем.
4. Історія створення Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та його призначення. Найважливіші завдання цього товариства.
5. Всесвітня Організація Охорони Здоров'я (ВООЗ). Історія створення та основні напрямки діяльності цієї організації. Міжнародні гуманітарні рухи із участю медичних працівників (наприклад, «Лікарі світу проти насильства і тероризму» (2003) тощо) та їх призначення.
6. Медична етика, медичний етикет і деонтологія. Історія їх виникнення та значення у підготовці та наступній повсякденній діяльності медичних працівників різного профілю.
7. Внесок вчених України в розвиток медичної науки у дорадянський період (Д.С. Самойлович, І.І. Мечніков, А.М. Філомафітський, В. Чаговець, Т.Г. Яновський, Д.К. Заболотний, інші)
8. Видатні лікарі-науковці вихідці із Буковини І. Мікулич-Радецький, Н. Монастирський та їх внесок у розвиток медичної науки.
9. Історія заснування, розвиток і здобутки Буковинського державного медичного університету. Відомі випускники університету. Фундатори наукових шкіл у галузі медицини у Північній Буковині.

10. Історія медицини як наука і предмет викладання. Періодизація історії медицини і джерела її вивчення.
11. Періодизація і основні етапи становлення первісного суспільства та первісного лікування. На якому етапі розвитку людства зародилась медицина, і які чинники спонукали появу лікувальної справи?
12. Виникнення зачатків медичної діяльності у первісному суспільстві. Перші емпіричні засоби і навички лікування. Зародження культів і релігійних вірувань: тотемізм, фетишизм, анімізм, магія. Використання культових методів лікування.
13. Коротка характеристика епохи Стародавнього Світу. 10 ознак цивілізації і як вони могли вплинути на розвиток медицини у країнах Стародавнього Світу (5 тис. до н. е. – 5 ст. н. е.).
14. Загальні риси розвитку медичної діяльності у країнах Стародавнього Світу. Джерела вивчення. Чому медицину Стародавнього Світу називають храмовою? Медицина у країнах Месопотамії (Шумер, Вавілонія, Ассирія). Погляди на причини захворювань, методи діагностики, напрямки в лікуванні, медична освіта, медична література, спроби регламентації лікарської діяльності.
15. Медицина середньовіччя. Арнольд із Вілланови та його праця «Салернський кодекс здоров'я»
16. Характерні риси в розвитку і здобутки медицини Єгипту. Джерела інформації. Як вплинула вузька спеціалізація лікарів на подальший розвиток медицини?
17. Характерні особливості розвитку і досягнення медицини в Стародавній Індії. Джерела інформації. Розвиток медичних знань, етики, освіти у Індії.
18. Давньокитайська медицина, особливості розвитку і досягнення. Організація медичної справи в країні. Профілактичний напрямок.
19. Храмова медицина Стародавньої Греції. Грецька міфологія про лікарську діяльність і міфічних героїв-лікарів (Аполлон, Асклепій, інші). Медичні школи Греції (Коська, Кротонська, Кнідська та інші).
20. Гіппократ, його діяльність і значення в історії медицини. «Гіппократів збірник» як перша медична енциклопедія: його структура, зміст і значення в історії медицини.
21. Олександрійська наукова школа, мусейон, олександрійська бібліотека і їх значення для подальшого розвитку медицини. Еразистрат і Герофіл та їх роль у розвитку анатомії, хірургії, фармації.
22. Особливості розвитку і досягнення медицини в Стародавньому Римі. Періодизація, джерела інформації. Зародження державної медицини і елементи її прояву.
23. Медична система Асклепіада і його принципи лікування. Корнелій Цельс і значення його праці «Про медицину». Гален із Пергама як найвидатніший представник медицини Римської імперії.
24. Медицина Візантії: основні напрямки розвитку, досягнення. Поява монастирської медицини. Роль Візантії у збереженні античної культури і медицини та в розвитку культури й медицини Київської Русі.
25. Особливості розвитку і досягнення медицини в арабських країнах. Медичні школи, лікарні, аптеки, бібліотеки, клінічна підготовка лікарів.
26. Абу Алі Ібн – Сіна як видатний вчений - енциклопедист та його значення в історії медицини. «Канон лікарської науки» Авіценни, його структура і короткий зміст та значення для розвитку медицини. Аль – Біруні, його праця «Фармакогнозія» і її значення в історії медицини й фармації.
27. Монастирська і світська медицина періоду раннього середньовіччя в Європі. Релігійні братства і їх турбота про хворих (Орден Святого Бенедикта, Орден Святого Лазаря та інші). Правове регулювання діяльності лікарів. Підготовка лікарів у Салернській школі.
28. Розвиток медицини в Західній Європі в епоху Відродження (16-17 ст.). Утвердження дослідного методу в науці. Ятрофізика і ятрохімія та їх роль у розвитку медицини. Якою стає медична література періоду Ренесанса?

29. Падуанський університет і роль його науковців (Везалій, Коломбо, Гарвей, Батіста Монтано, Фракасторо Джованні Моргані, Рамацціні) у розвитку медичної науки й у підготовці лікарів.
30. Розвиток медичної науки в період Відродження. Становлення анатомії, фізіології, ембріології як наук. Початок мікроскопії і її значення в медицині. Розвиток хірургії, клінічної медицини, фармації, хімії, деонтології.
31. Медицина Нового часу (18 – 19 ст.): хірургія, терапія, діагностика захворювань. Великі наукові відкриття в анатомії, фізіології, гігієні, біології, хімії, мікробіології? Що вони дали для подальшого розвитку клінічної медицини?
32. Медицина ХХ століття. Найважливіші фактори, що суттєво вплинули на розвиток медицини у ХХ столітті. Подальша диференціація і інтеграція медичних наук у ХХ столітті.
33. Основні досягнення у ХХ столітті терапії, хірургії, мікробіології, імунології, загальної та соціальної гігієни.
34. Сучасні науково-практичні досягнення у медичній галузі України.
35. Історія медицини України: періодизація, хронологія. Джерела. Медицина на теренах України в княжий період (X-XIV ст.). Медицина Київської Русі та впливи на її розвиток медицини Візантії і Арабських Халіфатів. Монастирська і світська медицина Русі. Джерела медичних знань.
36. Розвиток медицини у Галицько-Волинському князівстві. Медицина на українських теренах в литовсько-польську добу.
37. Медична освіта в Україні. Роль Острозької, Києво-Могилянської та Замойської академій у підготовці медичних кадрів для України. Медицина в період гетьманського правління (Козацької держави).
38. Становлення вищої медичної освіти в Російській імперії у 18 ст. Вклад українських лікарів і науковців у цю справу (М.М.Тереховський, О.М.Шумлянський, П.А.Загорський, Н.Максимович-Амбодик та інші).
39. Медична освіта на теренах України у 18-19 століттях. Становлення наукових медичних шкіл при університетах, наукових товариств медиків. Медичне просвітництво в Україні.
40. Медичне забезпечення населення в Російській імперії у 18-19 століттях. Земська медицина і її значення в історії медицини.
41. Основні принципи державної системи охорони здоров'я. Досягнення системи охорони здоров'я України за радянський період (1917-1991).
42. Сучасні видатні українські вчені-медики, керівники НДІ НАМН та МОЗ України.

Модульний контроль.

Виконання самостійної роботи студента (СРС)

Для виконання СРС пропонується окремі питання Теми 2. Становлення медицини в період античності (Стародавній Рим):

1. Медицина Стародавнього Риму. Джерела, періодизація та хронологія. Характеристика кожного із періодів.
2. Становлення професійної армії та військової медицини. Створення державних та православних медичних шкіл.
3. Авл Корнелій Цельс і його праця «Про медицину».
4. Гален із Пергама та його праця «Про доцільність частин людського тіла».
5. Медицина в елліністичному Єгипті та Лівії. Александрійський Музейон (Храм Муз), його видатні вчені.
6. Розквіт описової анатомії та хірургії. Герофіл та Еразістрат – видатні представники александрійської медичної школи.

Для виконання СРСР пропонуються окремі питання Тема 3. Медицина Середньовіччя та в епоху Відродження.

1. Джерела вивчення культури та медицини Київської Русі. Давньоруські травники.

2. Прийняття християнства та його вплив на розвиток медицини. Монастирські лікарні та санітарно-технічні споруди Київської Русі. Діяльність лікарів-ченців.
3. Києво-Могилянська академія та її значення в розвитку вітчизняної культури та медицини.
4. Медична допомога в Запорозькій Січі.

3. Структура навчальної дисципліни «Історія медицини»

№	Назви тем	Кількість годин				
		Усього	У тому числі			
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
МОДУЛЬ 1.ІСТОРИЯ МЕДИЦИНИ						
1	Тема 1. Вступ до історії медицини. Історія медицини як навчальна дисципліна і галузь науки. Зародження лікувального досвіду у первісному суспільстві.	4	2	2		
2	Тема 2. Медицина Стародавнього Світу. Становлення медицини в період Античності. Виникнення перших санітарно-гігієнічних споруд та лікувальних закладів. Вплив релігії на лікувальну практику.	4	2	2	20	
3	Тема 3. Медицина Середньовіччя та в епоху Відродження.	4	2	2	16	
4	Тема 4. Медицина Нового часу. Зародження медико-біологічних напрямків.	4	2	2	18	
5	Тема 5. Розвиток новітньої медицини в світі та Україні. Історія створення БДМУ. Діяльність видатних науковців університету та Північної Буковини.	4	2	2	10	
	Індивідуальна робота (за наявності)					6
	Усього годин за модуль	20	10	10	64	
	Кредитів ЄКТС за модуль 3,0					
	Усього годин за дисципліну:	90	10	10	64	6

4. Темі лекцій

№	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1.ІСТОРИЯ МЕДИЦИНИ		
1	Тема 1. Вступ до історії медицини. Історія медицини як навчальна дисципліна і галузь науки. Зародження лікувального досвіду у первісному суспільстві.	2

2	Тема 2. Медицина Стародавнього Світу. Становлення медицини в період Античності. Виникнення перших санітарно-гігієнічних споруд та лікувальних закладів. Вплив релігії на лікувальну практику.	2
3	Тема 3. Медицина Середньовіччя та в епоху Відродження.	2
4	Тема 4. Медицина Нового часу. Зародження медико-біологічних напрямків.	2
5	Тема 5. Розвиток новітньої медицини в світі та Україні. Історія створення БДМУ. Діяльність видатних науковців університету та Північної Буковини.	2
Усього годин за модуль		10
Усього годин за дисципліну*		10

5. *Теми семінарських (практичних) занять*

№	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ		
1	Історія медицини як наука та предмет викладання. Медицина первісного суспільства	2
2	Медицина Стародавнього Світу	2
3	Медицина епохи Середньовіччя. Медицина Київської Русі. Медичні знання та лікувальна практика в добу Гетьманщини.	2
4	Медицина Нового часу. Розвиток медико-біологічних та клінічних дисциплін.	2
5	Світова медицина з ХІХ ст. до наших днів. Історія медицини на Буковині та Буковинського державного медичного університету. Модульний контроль (залік).	2
Усього годин за модуль		10
Усього годин за дисципліну		10

7. *Теми лабораторних занять*

Лабораторні заняття не передбачені навчальним планом

8. *Самостійна робота*

1. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ		
Перелік питань		
1	Тема 2. Медицина Стародавнього Світу. Становлення медицини в період	20

	<p>Античності. Виникнення перших санітарно-гігієнічних споруд та лікувальних закладів. Вплив релігії на лікувальну практику. Профілактичний напрямок в давньокитайській медицині. «Ігри п'яти тварин», дихальна гімнастика, масаж. Варіоляція.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Медичні школи Стародавньої Греції: родоська, кіренська, кротонська, сицилійська, кнідська, косська. - Медичні школи Стародавнього Риму. Вчення Корнелія Цельса. Гален і галенізм в історії медицини. - Уявлення про будову людського тіла. Розвиток медичної освіти (Мемфіс, Фіви, Геліополь). 	
2	<p>Тема 3. Медицина Середньовіччя та в епоху Відродження.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Іслам і розвиток гігієнічних традицій. Питання особистої гігієни і профілактики захворювань в „Корані”. - Арабська культура і мавританська Іспанія. - Епідемії чуми, віспи, висипного тифу, брюшного тифу, малярії, грипу, туберкульозу. «Чорна смерть». Карантини. - Народна медицина до і після прийняття християнства в Київській Русі. Народні цілителі. Монастирська медицина. Перші шпиталі та лікарні при монастирях. Давньоруські травники. Медицина Галицько-Волинської держави. Заснування військової медицини в часи Гетьманщини. 	16
3	<p>Тема 4. Медицина Нового часу. Зародження медико-біологічних напрямків.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Великі природничо-наукові відкриття кінця XVIII ст. та першої половини XIX ст. і їх вплив на формування медичних теорій. - Передові медико-освітні центри Західної Європи: Лейденський, Единбурзький та Віденський, Геттінгенський університети. - Створення кафедр патологічної анатомії в українських університетах. 	18
4	<p>Тема 5. Розвиток новітньої медицини в світі та Україні. Історія створення БДМУ. Діяльність видатних науковців університету та Північної Буковини.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Організаційні принципи радянської системи охорони здоров'я. Лікувально-профілактична допомога. Охорона материнства і дитинства. Організація санітарної служби в країні. Голод в Україні та його соціально-медичні наслідки. - Розвиток українських теоретичних наукових шкіл: гігієністів, гістологів, анатомів, патанатомів, патофізіологів, мікробіологів. - Основні досягнення у XX столітті терапії, хірургії, мікробіології, імунології, загальної та соціальної гігієни. - Постаті видатних вчених-медиків Північної Буковини. 	5
	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	59
	Виконання індивідуального дослідного завдання за обраною темою.	6
	Підготовка до модульного контролю	5
Усього годин за модуль		70
Усього годин за дисципліну		70

9. Індивідуальні завдання

До кожної теми практичного заняття та для теми самостійної роботи передбачено виконання індивідуальних творчих завдань, тему яких студенти обирають довільно з запропонованого преліку. Воно виконується у формі тез, наукового есе, статті, презентації з обов'язковим публічним захистом на практичному занятті.

10. Завдання для самостійної роботи

ІНДЗ

1. Лікування в період розквіту первісного суспільства
2. Застосування магічних ритуалів у лікуванні людини.
3. Колективне лікування і знахарство у давні часи.
4. Стародавній обряд ініціації та захворювання, пов'язані з ним.
5. Цілительні практики в період занепаду первісного суспільства (з X–V тис. до н.е.).
6. Ініціативні захворювання, сні та магічне зцілення в архаїчній культурі.
7. Культ предків і уявлення про причини захворювання.
8. Перші медичні тексти як джерела історії медицини.
9. Ассирійській рецептурний посібник, т.зв. «Довідник *Набу-лехо*» (XII ст. до н.е.).
10. Міфологічні уявлення і медична діяльність.
11. Священні книги («шрути») стародавніх індійців: «Ригведа», «Самаведа», «Яджурведа», «Атхарваведа» як джерела знань про хвороби.
12. Конфуціанське вчення про «виправлення імен».
13. Лікарська етика давньогрецьких лікарів. «Клятва», «Закон», «Про лікаря», «Про благопристойну поведінку», «Настанови».
14. «Святі промови» П. Елія Арістїда (117-189 рр.).
15. Формування лікарської етики у період середньовіччя (трактати Феодора Метохіта «Етікос, або Про виховання» і Георгія Гемїста Пліфона «Про добродійність»).
16. Медико-антропологічні праці Абу Наср аль-Фарабі (873–950 рр.).

11. *Методи навчання*

1. Словесні методи: лекція, бесіда, розповідь, пояснення, робота з літературою.
2. Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, спостереження.
3. Практичні методи: робота з джерелами, самостійна робота, пошуково-дослідницька робота.
4. Інтерактивні методи: дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра.

12. *Методи контролю*

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському занятті відповідно до конкретних цілей теми, а також під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно та вони не входять до структури практичного заняття. Рекомендується застосовувати види об'єктивного (стандартизованого) контролю теоретичної та практичної підготовки студентів.

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля на останньому практичному занятті. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні дисципліни набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

13. *Форма підсумкового контролю успішності навчання*

Форма проведення підсумкового контролю має бути стандартизованою та включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Конкретні форми контролю з дисципліни визначаються в робочій навчальній програмі.

Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 200 балів.

Модульний підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 120 балів.

14. *Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти*

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 190 балів та 10 самостійну роботу студента), за результатами модульного підсумкового контролю – 200 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Поточна навчальна діяльність	Кількість балів
	Модуль 1
Тема 1	5/38
Тема 2	5/38
Тема 3	5/38
Тема 4	5/38
Тема 5	5/38
Разом	190
Самостійна (індивідуальна) робота	10
Разом сума балів за поточну навчальну діяльність	200
Модульний контроль	-
Всього сума балів за дисципліну	200

При засвоєнні теми за традиційною системою студенту присвоюються бали:

Традиційна оцінка	Модуль 1
«5»	38
«4»	31,5
«3»	25
«2»	0

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі. Студент допускається до підсумкового контролю при виконанні умов навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він набрав не менше:

Мінімальна кількість балів за поточну навчальну діяльність, що є допуском до підсумкового модульного контролю	Кількість балів
	Модуль 1
Мінімальна кількість балів, що відповідає оцінці «3» помножена на кількість занять	$5 \times 25 = 125$
Мінімальна кількість балів за підсумкове модульне заняття	25
Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент	129

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу, яку студент при бажанні може виконати:

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність, яку може набрати студент	Кількість балів
	Модуль 1
Максимальна кількість балів, що відповідає оцінці «5» помножена на кількість занять з додаванням балів за індивідуальну роботу	$5 \times 38 + 10 = 200$
Максимальна кількість балів за підсумкове модульне заняття	38
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	200

Оцінювання дисципліни:

По завершенню вивчення дисципліни на останньому практичному занятті оцінка за дисципліну вираховується як середня арифметична між оцінками в балах за семінарські заняття та СРС.

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, які виконали всі умови навчальної програми. Кількість балів, яку студент набирає з дисципліни, визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність, балів підсумкового контролю з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу.

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради можуть додаватися до кількості балів з дисципліни студентам, які мають наукові публікації.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується в **4-ри бальну (традиційну)** шкалу таким чином:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 180 до 200	«5»
Від 150 до 179	«4»
Від 149 балів до 120*	«3»
Нижче 120 балів	«2»

15. Методичне забезпечення

- Тестові питання до тем практичних занять
- Тестові питання підсумкового модульного контролю
- Перелік теоретичних питань до підсумкового модульного контролю
- Перелік завдань для самостійної роботи
- Конспекти лекцій
- Навчальний посібник для практичних занять
- Навчальний посібник для самостійної роботи студентів

16. Рекомендована література

Основна:

1. Верхратський С.А. Історія медицини. – 3-тє видання. – К. : Вища школа, 1983. – С. 7-12.
2. Верхратський С.А. Історія медицини [Текст]: навч. посіб. / С.А. Верхратський, П.Ю. Заблудовський. – К., Вища школа, 1991. – 431 с.
3. Мандрик-Мельничук М.В., Коцур В.А. Історія медицини від первісних часів до епохи великих природничих відкриттів: навчально-методичний посібник. – Чернівці: Технодрук, 2019. – 140 с.
4. Мандрик-Мельничук М.В. Словник-довідник з історії медицини. – Чернівці: Технодрук, 2019. – 150 с.
5. Мандрик-Мельничук М.В. Історія медицини від експериментальних досліджень до до сучасних технологій: навчально-методичний посібник. – Чернівці: Технодрук, 2019. – 160 с.
6. Сорокина Т.С. История медицины: учебник для студентов высших медицинских учебных заведений / 12-е изд. – М. : Издательский центр «Академия», 2016. – 560 с.
7. Сорокина Т.С. Атлас истории медицины. Первобытное общество. Древний мир. – М. : Изд-во Университета дружбы народов, 1987. – С. 6-30.

Допоміжна:

8. Білоцерківський В.Я. Історія України [Текст]: навч. посіб. / В.Я. Білоцерківський. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 536 с.
9. Історія України від найдавніших часів до сьогодення [Текст]: зб. док. і матеріалів / за

- заг. ред. А.П. Коцура, Н.В. Терес. – К. – Чернівці : Книги – XXI, 2008. – 1100 с.
10. Історія України [Текст]: навч.– метод. посіб. для семінар, занять / В.М. Литвин [та ін.]; за ред. В.М. Литвина. – К. : Знання-Прес, 2006. – 460 с.
 11. Король, В.Ю. Історія України [Текст]: навч. посіб. / В.Ю. Король. – 2-ге вид., доп. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 496 с.
 12. Лазарович М.В. Історія України [Текст]: навч. посіб. / М.В. Лазарович. – К. : Знання, 2008. – 683 с.
 13. Медицина в Україні, видатні лікарі: Бібліографічний словник. – Вип. 1. Кінець XVII – перша половина XIX століть / За ред. С.М. Старченка. – К. : Медицина України, 1997.
 14. Мейер-Штейнег Т. Древняя медицина / Мейер-Штейнег Т. – М. : Вузовская книга, 1999.
 15. Мейер-Штейнег Т. Медицина XVII–XIX веков / Мейер-Штейнег Т. – М. : Вузовская книга, 1999.
 16. Микляев И.Ю. Медицина XXI века: В 3 т. – Х. : Основа, 1993.
 17. Мирский М.Б. Медицина России XVI–XIX веков. – М. : РОСПЭН, 1996.
 18. Остафійчук, В.С. Історія України: сучасне бачення [Текст]: навч. посіб. / В.С. Остафійчук. – 4-те вид., виправл. – К. : Знання-Прес, 2008. – 424 с.
 19. Полушкін П. М. Історія медицини: Конспект лекцій. [Текст]: навч. посіб./Полушкін П. М. – Д. : РВВ ДНУ, 2000. – 52 с.
 20. Полушкін П.М. Тестові завдання з курсу «Історія медицини» [Текст]: Збірник тестів. /Полушкін П. М. – Д. : РВВ ДНУ, 2001. – 20 с.
 21. Преданная медицина: Причастность врачей к нарушениям прав человека. – К. : Сфера, 1997.
 22. Салернский кодекс здоровья, написанный в четырнадцатом столетии философом и врачом Арнольдом из Виллановы. – М., 1970.
 23. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я: Підручник / Під заг. ред. Ю.В. Вороненка, В.Ф. Москаленка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.
 24. Ступак Ф.Я. Вступ до історії медицини. Медицина і первісне суспільство / Ступак Ф.Я. – К. : НМУ, 2002.
 25. Ступак Ф.Я. Культура і медицина Індії. – К.: НМУ, 2001.
 26. Ступак Ф.Я. Нарис історії Національного медичного університету імені О.О.Богомольця / Ступак Ф.Я.– К. : НМУ, 2002.
 27. Центральний музей медицини України. Київ. РВА «Тріумф».1996. – 32 с.
 28. Шегедин М. Б. Історія медицини та медсестринства / Шегедин М.Б. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003
 29. Ширяев В.В. История медицины и современность [Текст]: учебное пособие /Ширяев В.В. – М., 1980. – 254 с.
 30. Hulchiy O.P., Stupak F.Y., Mikhalko N.A. First-Year Undergraduate Module Handbook «History of Medicine». Part I. – Kyiv: NMU, 2004.